Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SAROYAN, WILLIAM
Comedia umană / William Saroyan ; trad.: Mădălina Stancu. - București: RAO International Publishing Company, 2009
ISBN 978-973-103-955-8

I. Stancu, Mădălina (trad.)

821.111.(73)-31=135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, ROMÂNIA
www.raobooks.com
www.rao.ro

WILLIAM SAROYAN
The Human Comedy
© 1943, 1971, William Saroyan
Această ediție este publicată cu acceptul
The Trusters of Leland Stanford Junior University

© RAO International Publishing Company, 2007
pentru versiunea în limba română

2009

ISBN 978-973-103-955-8

Această povestire îi este dedicată lui Takoohi Saroyan

A durat atât de mult să scriu o povestire special pentru tine deoarece am vrut să fie una deosebit de reușită, poate cea mai bună pe care o voi scrie vreodată; și acum, puțin presat de timp, am încercat să o pun pe hârtie. Aș fi putut să mai aștept o vreme, dar nu se știe niciodată ce ne aduce viitorul și nici în ce măsură mă vor mai ajuta talentul și dispoziția, așa că m-am grăbit puțin și mi-am încercat norocul cu talentul și dispoziția de acum. Sper că în curând o persoană deosebită va traduce povestirea în limba armeană, ca să poată fi tipărită în alfabetul pe care-l știi bine. S-ar putea ca traducerea să fie mai bună decât versiunea în engleză și, așa cum ai făcut și altă dată, poate vei vrea să-mi citești din ea, chiar dacă eu sunt cel care a scris-o. Dacă așa va fi, îți promit să te ascult și să mă las uimit de frumusețea limbii noastre, atât de puțin cunoscută de alții și pe care nimeni nu știe să o aprecieze așa cum o faci tu. Cum tu nu poți citi în limba engleză cu aceeași ușurință și plăcere ca în armeană, iar eu nu știu deloc să scriu și să citesc în armeană, nu ne rămâne decât să sperăm că vom avea parte de un traducător bun. Oricum ar fi până la urmă, povestirea aceasta îți este dedicată. Sper să îți placă. Am scris-o

în stilul cel mai simplu cu putință, folosind acel amestec de severitate și voioșie care te caracterizează mai ales pe tine, dar și întreaga noastră familie. Nu e de ajuns această povestire, știu – și ce dacă? Cu siguranță îți va părea *că e de ajuns, căci a fost scrisă de fiul tău – cu cele mai bune intenții.*

WILLIAM SAROYAN
SAN FRANCISCO, 1942

Cuprins

1. Ulise 9
2. Homer 12
3. La oficiul telegrafic 14
4. Acasă 21
5. Doamna Sandoval 24
6. Domnul Grogan 29
7. Doamna Macauley 32
8. Bess și Mary 36
9. Veteranul 43
10. Lecția de istorie antică 46
11. Nasul omenesc 55
12. Domnișoara Hicks 59
13. Big Chris 68
14. Diana 82
15. Fata de la colț 89
16. Spre casă 93
17. Trei soldați 96
18. Telegrama 105
19. Alan 109
20. După film 112
21. Campion pe regiune 114
22. Tâlharul 117

23. Coşmarul 127
24. Caisul 132
25. Domnul Ara 139
26. Doamna Macauley 149
27. Lionel 152
28. La bibliotecă 156
29. La centrul de conferinţe 161
30. La hotelul Bethel 168
31. Mr Mechano 171
32. În tren 181
33. Marcus 189
34. La biserică 195
35. Leul în plasă 200
36. Spangler 205
37. Ithaca 207
38. Aruncătorii de potcoave 209
39. Acasă 217

1. Ulise

Băieţelul pe nume Ulise Macauley stătea într-o zi în faţa noii vizuini de popândău din curtea casei lui de pe Santa Clara Avenue din Ithaca, statul California. Popândăul din vizuină împinse cu botul pământul reavăn, proaspăt săpat, şi îl privi fugar pe băiat – un străin, e adevărat, dar poate că nu un duşman. Băiatul nu apucă să se minuneze cum se cuvine de această întâmplare nemaipomenită când una dintre păsările ce-şi fac veacul în Ithaca ateriză în nucul cel bătrân din curte şi, de pe o creangă, îşi începu trilurile, astfel că privirea fascinată a băiatului se mută de la pământ la copac. Apoi, minunea minunilor, de undeva din zare se auzi mugetul şi pufăitul unui tren de marfă. Băiatul ascultă, simţind cum îi trepidează pământul sub tălpi odată cu apropierea trenului. Apoi o rupse la fugă, mişcându-se (i se părea lui) mai repede decât orice altă vietate din lume.

Ajunse la trecere tocmai la timp ca să vadă trenul întreg, de la locomotivă până la vagonul de serviciu. Flutură din mână în direcţia mecanicului, dar acesta nu-i răspunse. Repetă gestul către alte cinci persoane din tren,

fără a primi vreun răspuns. Nu le-ar fi fost greu să-l salute, dar n-o făcură. În cele din urmă apăru un negru așezat pe marginea unui vagon-platformă. Peste uruitul trenului, Ulise îl auzi pe acesta cântând:

Weep no more my lady, O weep no more today
We will sing one song for the old Kentucky home
For the old Kentucky home far away[1]

Ulise îi făcu și negrului cu mâna, clipă în care se petrecu ceva nemaipomenit și cu totul neașteptat. *Omul acesta,* negru și atât de diferit de toți ceilalți, flutură și el mâna către Ulise, strigând:

– Mă duc acasă, băiete – mă-ntorc acasă la ai mei!

Băiețelul și negrul își făcură unul altuia cu mâna până când trenul se pierdu aproape de tot în zare.

Atunci Ulise privi în jur. Se afla în centrul unei lumi bizare și singuratice – universul vieții lui. O lume stranie, năpădită de buruieni și gunoaie, miraculoasă, smintită și totuși nespus de frumoasă. Pe cărare venea agale un moș cu o legătură în spate. Ulise îi făcu și lui cu mâna, dar noul sosit era prea bătrân și prea ostenit ca să-i mai facă plăcere voioșia unui băiețel. Bătrânul îl privi pe Ulise de parcă ar fi fost amândoi morți deja.

Băiețelul se întoarse atunci alene și o luă spre casă. Pe când mergea, în urechi îi tot răsunau uruitul trenului, cântecul negrului și cuvintele lui pline de bucurie: „Mă duc acasă, băiete – mă-ntorc acasă la ai mei!" Se opri să mai

[1] Nu mai plânge, doamnă, hai, nu mai plânge azi
Mai bine să cântăm pentru bătrâna noastră casă din Kentucky
Pentru bătrâna noastră casă din Kentuy – ce departe e!

cugete puțin la toate acestea, zăbovind la umbra unui copac Chinaball și izbind cu piciorul fructele căzute, galbene și urât mirositoare. O clipă mai târziu pe chip îi apăru surâsul tipic celor din neamul Macauley – un surâs blând, tainic, plin de înțelepciune, menit parcă să dea binețe tuturor.

Când coti și îi apăru în față casa alor lui, Ulise prinse să țopăie și să zburde. Se împiedică și căzu din pricina avântului său nestăvilit, dar se ridică îndată și-și văzu de drum.

În curte, maică-sa arunca grăunțe păsărilor. Îl văzu căzând, apoi ridicându-se și continuându-și mersul săltat. Băiețelul se apropie de ea fără întârziere și fără vorbe, apoi se duse la cuibar să caute ouă. Găsi unul. Îl cercetă preț de o clipă, apoi îl culese din cuibar și i-l aduse maică-sii, încredințându-i-l cu mare băgare de seamă – un gest a cărui semnificație rămâne neînțeleasă în lumea oamenilor mari și cu totul uitată în cea a copiilor.

2. Homer

Fratele lui, Homer, şedea pe şaua unei biciclete vechi ce ducea o vajnică luptă cu noroiul de pe drumul de ţară. Homer Macauley purta uniforma de curier al unui oficiu telegrafic, mult prea mare pentru el, şi o şapcă puţin cam mică. Soarele cobora alene în amurgul somnoros şi calm, atât de drag celor din Ithaca. Curierul trecea printre nesfârşite livezi şi vii cu rădăcinile adânc înfipte în străvechiul pământ al Californiei. Deşi înainta repede, lui Homer nu-i scăpa nimic din farmecul regiunii. „Ia uite acolo!" îşi tot spunea el văzând pământul, arborii, viţa-de-vie, soarele şi norii. Uite, vezi? Începu să facă modele în praf cu roţile bicicletei şi, ca acompaniament al mişcării lui decorative, prinse să cânte - o melodie simplă, lirică şi ridicolă. În închipuirea lui, linia melodică a operei fu dublată în curând de sunetele unei orchestre de coarde, apoi de harpa maică-sii şi de pianul surorii lui, Bess. În cele din urmă, ca toată familia să fie împreună, se făcu auzit un acordeon ce urmărea melodia cu seninătate şi umor - Homer se gândea la fratele lui, Marcus.

Muzica lui Homer pieri brusc, alungată de uruitul grăbit a trei obiecte neverosimile ce traversau cerul. Curierul ridică privirea spre avioane şi în clipa următoare se trezi într-un mic şanţ secat. Grăbit şi foarte important, câinele unui fermier îşi făcu apariţia şi începu să latre de parcă avea de transmis un mesaj. Homer nu luă în seamă mesajul; se întoarse o singură dată şi maimuţări câinele: „Hau, hau" - apoi încălecă iar pe bicicletă şi îşi văzu de drum.

Când ajunse la începutul zonei rezidenţiale a oraşului, trecu pe lângă un panou fără să-l citească:

ITHACA, STATUL CALIFORNIA
FIE EST, FIE VEST - NICĂIERI NU-I CA ACASĂ
FII BINEVENIT, STRĂINE!

Se opri la colţul următor, urmărind trecerea unui lung şir de camioane militare pline cu soldaţi. Îi salută, la fel cum fratele lui, Ulise, le făcuse cu mâna mecanicului de locomotivă şi celorlalţi din tren. Mulţi dintre soldaţi răspunseră la salutul curierului. Şi de ce n-ar fi făcut-o? Ce ştiau ei?